

Toespraak van prof. Dr. J.M.W. Binneveld na afloop van de jaarlijkse herdenking bij het Artillerie Monument op het Damplein te Dubbeldam (Dordrecht) op zaterdag 13 mei 2017

Dames en Heren ,

Mijn naam is Hans Binneveld. Ik ben geen nabestaande en ook geen veteraan , maar een gewone Nederlander .

In mijn voordracht zal ik proberen de gebeurtenissen in Dubbeldam in de meidagen van 1940 in een groter kader te plaatsen . Dit kader is de gehele Duitse aanval op West Europa . Daarnaast zal ik trachten duidelijk te maken waarom juist in Nederland zulke grootschalige luchtlandingsoperaties hebben plaats gevonden . Deze vonden niet alleen plaats bij de lijn Moerdijk/Rotterdam maar ook , en even massaal , bij de vliegvelden rond Den Haag . We beginnen in Dubbeldam .

Dubbeldam 10 mei 1940

Net als voor veel andere Nederlandse militairen kwam de oorlog voor de in Dubbeldam gelegen artilleristen als een donderslag bij heldere hemel .

Toen deze zich realiseerden dat de oorlog echt was uitgebroken , hadden Duitse parachutisten hun vuurmonden al veroverd . De resterende meidagen vochten ze als infanteristen , iets waarvoor ze niet waren opgeleid en ook niet goed waren bewapend . De situatie in Dubbeldam was niet uniek . Ook in andere plaatsen b.v. in Rotterdam werden genietroepen als infanteristen ingezet . Bij de ongelijke strijd tegen de Duitse elite eenheden sneuvelden zes artilleristen. Ik noem hier hun namen :

Reserve kapitein Willem Dethmers , 39 jr.

Dienstplichtig soldaat Harry van den Akker , 22 jr.

Dienstplichtig soldaat Johan van Elten , 24jr.

Dienstplichtig soldaat Gelij Westerdijs , 23 jr.

Dienstplichtig soldaat Lambert Pennings , 22 jr.

Dienstplichtig soldaat Jan ter Steege , 31 jr.

De gevechten in Dubbeldam waren slechts een heel klein onderdeelje van de grotere Duitse aanval op West Europa . Het operatieplan waarop deze veldtocht was gebaseerd (Fall Gelb) had een lange voorgeschiedenis .

De Duitse plannen .

Begin oktober 1939 gaf Adolf Hitler in een zogenaamde “Weisung” opdracht een operatieplan voor de aanval op West Europa voor te bereiden . Dit vormde het begin van een periode die in februari 1940 eindigde met de vaststelling van de definitieve versie van Fall Gelb.

In de tussenliggende periode werden niet alleen door het opperbevel van het leger , maar ook door de staven van de drie legergroepen die in het Westen waren gelegerd plannen gemaakt . Legergroep B (Bock) grensde aan Nederland en aan Noord- België . Legergroep A (v Rundstedt) lag Zuidelijk hiervan tegenover Zuid-België en Luxemburg . Legergroep C (v Leeb) lag tegenover de Maginot linie .

De Duitse militaire top was niet bepaald ingenomen met de opdracht van de Führer . Deze generaals waren de mening toegedaan dat de Duitse strijdkrachten nog lang niet opgewassen waren tegen de strijdkrachten van de geallieerden . Vooral de angst voor het Franse leger , waarvoor men in de Eerste Wereldoorlog respect had gekregen zat er nog diep in .

Deze mentale instelling was uiteraard niet bevorderlijk voor het planningsproces . De eerste plannen waren dan ook weinig innovatief . In feite ging het om variaties van het in 1914 zo jammerlijk mislukte Schlieffenplan . In dit plan was het de bedoeling dat het Duitse leger via Noord- België op zou rukken naar de kust om het Franse leger te omflanken en vervolgens te vernietigen . Eén en ander is , zoals we weten , anders gelopen . De Duitse opmars werd tot stand gebracht en de bewegingsoorlog liep uit op een eindeloze strijd in de loopgraven . Bij de plannen die door legergroep B werden opgesteld dreigde hetzelfde te gebeuren . Hitler was dan ook niet tevreden . Deze ontevredenheid was één van de redenen waarom de veldtocht steeds maar weer werd uitgesteld . De chaos werd compleet toen Hitler zelf zich ook nog met het planningsproces ging bemoeien . De zaak nam uiteindelijk een positieve wending toen Hitler kennis maakte met een nieuw en zeer gedurfd plan opgesteld door generaal von Manstein , chef-staf van legergroep A . Dit plan week op twee essentiële punten af van alle voorafgaande voorstellen . In de eerste plaats zou de Nederlandse neutraliteit niet worden gerespecteerd , maar zou Nederland over de volle lengte worden aangevallen . Het tweede punt betrof het gekozen zwaartepunt . Dit zou bij de Ardennen en niet , zoals bij het Schlieffenplan , in Noord- België komen te liggen . Hitler was enthousiast en gaf opdracht het verder uit te werken . In februari werd dit plan , dat al snel de Sikkelslag werd genoemd , definitief . Het betekende de komst van een nieuw type oorlogsvoering , en wel dat van de Blitzkrieg .

Blitzkrieg

Deze blitzkrieg bestond uit verschillende componenten . In de eerste plaats ging het om specifiek gebruik van tanks en vliegtuigen . De tank en het vliegtuig waren tijdens de Eerste Wereldoorlog tot ontwikkeling gekomen . De tank was voor het eerst tijdens de slag om de Somme in september 1916 door de Engelsen ingezet . De eerste tanks waren traag en hadden allerlei mechanische gebreken . Ook hun vuurkracht was gering. Op al deze punten traden verbeteringen op . Wat echter niet veranderde was de manier waarop de tank werd gebruikt . In Engeland , Frankrijk en de Sovjet Unie werden de tanks verdeeld over de infanterie eenheden waar ze vuursteun verleenden . Eén en ander betekende dat hun operationele snelheid beperkt werd door de opmarssnelheid van de infanterie .

De Duitse generaal Guderian dacht hier heel anders over . Deze architect van het Duitse tankwapen pleitte in de jaren dertig voor de geconcentreerde inzet van tanks in aparte tank divisies . Deze formaties zouden met hun hoge snelheid verrassingsaanvallen kunnen uitvoeren en vijandelijke éénheden in de tang kunnen nemen om ze te vernietigen . Er was echter wel een probleem . De Duitse artillerie was nog grotendeels uitgerust met paarden . Dit impliceerde dat het geschut de tanks niet zouden kunnen bijhouden . Voor het Duitse leger was dit echter geen probleem omdat het kon terugvallen op de luchtmacht .

Net als de tank had ook het vliegtuig tijdens de Eerste Wereldoorlog een spectaculaire ontwikkeling doorgemaakt . Verkenningsvliegtuigen werden al snel aangevuld met jagers en tactische bommenwerpers . In de laatste jaren van de oorlog werd er ook al geëxperimenteerd met strategische bommenwerpers die munitiefabrieken en bevolkingscentra aanvielen .

Onmiddellijk na de oorlog waren er nogal wat luchtmachtstrategen die ervan overtuigd waren dat de strategische bommenwerper het wapen van de toekomst was . Dit was met name in Engeland het geval .

In Duitsland werd om uiteenlopende redenen een geheel andere weg ingeslagen . Het Verdrag van Versaille verbood het bezit van zware wapens en van vliegtuigen . De Luftwaffe moest dan ook in het diepste geheim worden opgebouwd .

Naast de politieke beperkingen vormden ook de geringe financiële mogelijkheden een probleem . Hoewel Göring , de bevelhebber van de luchtstrijdkrachten , ook nog graag de beschikking over een strategische luchtvloot zou hebben gehad , was dit onmogelijk . De luchtmacht werd dan ook heel anders ingericht . De Luftwaffe kreeg vooral de beschikking over jagers en lichte bommenwerpers , zodat zij optimaal steun aan de grondstrijdkrachten kon bieden . Zij nam de taak van de Artillerie over . Hierdoor werden de tankformaties niet in hun opmarsnelheid beperkt .

Een tweede element van de Blitzkrieg , naast het specifieke gebruik van tanks en vliegtuigen , vormde de manier waarop de besluitvorming was georganiseerd . Binnen het Duitse leger werd onderscheid gemaakt tussen bevelstactiek en opdrachtstactiek . Bij bevelstactiek gaat het om het zo concreet mogelijk geven van bevelen , die dan nauwgezet moeten worden uitgevoerd . De militair is daarbij een soort robot , die zonder zelf al te veel na te denken gewoon doet wat hem wordt opgedragen .

Bij de opdrachtstactiek gaat het er totaal anders aan toe . Hier worden globale opdrachten gegeven die , al naar gelang de situatie , op verschillende manieren kunnen worden uitgevoerd . Typerend voor oorlogen zijn immers onverwachte situaties . Het weer kan anders zijn dan voorzien . Bruggen kunnen zijn opgeblazen , wegen onverwacht ondermijnd . Ook kan de tegenstander sterker zijn dan op het moment dat de opdracht werd geformuleerd .

Opdrachtstactiek maakt flexibel handelen mogelijk . Uiteraard moet dan wel aan bepaalde voorwaarden zijn voldaan . De militair moet goed gemotiveerd zijn en vakbekwaam , alleen dan kunnen hem bepaalde taken worden toevertrouwd . Verder moet er ook regelmatig worden teruggekoppeld naar de hogere leiding , zodat deze kan zien dat de toegestane vrijheid van handelen juist wordt gebruikt . De opdrachtstactiek werd in de jaren dertig ontwikkeld door het hoofd van de generale staf van de Wehrmacht , generaal von Beck . Volgens von Beck waren het niet de wapens die de slagkracht van een leger bepaalden , maar de mentale vermogens van de manschappen . Von Beck was overigens een fel tegenstander van Hitler , en heeft dit met de dood moeten bekopen . Maar dit terzijde . Een derde element van de Blizkrieg waarover iets verteld moet worden is het werken met zwaartepunten en nevenaananvallen .

Bij het zwaartepunt vindt de hoofdaanval plaats . Het is de plek waar het meeste succes wordt verwacht . Daarnaast worden er één of meer nevenaantallen gepland . Deze moeten de vijand in het onzekere laten over waar de hoofdaanval echt plaats zal vinden . In de voorbereiding wordt er daarbij rekening gehouden met de mogelijkheid dat het mis gaat in het zwaartepunt en een nevenaantallen een nieuw zwaartepunt moet kunnen worden . Deze drie elementen van de Blitzkrieg zorgden ervoor dat het Duitse leger snel , verrassend en flexibel kon opereren .

Nederland .

In de laatste versie van Fall Gelb werd ,zoals we hebben gezien , het zwaartepunt in de Ardennen gelegd . Noord- België was het toneel waar de belangrijkste nevenaantallen was voorzien . Nederland was slechts een bij-toneel . Een nevenaantallen van de nevenaantallen .

Het was het Duitse opperbevel bekend dat de geallieerden het merendeel van hun troepen in Noord- Frankrijk hadden geconcentreerd . De Fransen en de Engelsen gingen ervan uit dat de Duitsers een nieuwe versie van het Schlieffenplan uit de Eerste Wereldoorlog zouden uitproberen . Zij stonden dan ook klaar om België binnen te vallen . De Franse Oostgrens waande men veilig afgeschermd door de Maginotlinie en de Ardennen achtte men niet geschikt voor grootschalige acties .

De Duitse generaals v.Manstein en Guderian hadden andere ideeën . Beide kenden het gebied goed en meenden dat zelfs de massale inzet van tanks hier mogelijk was . In hun plan zouden deze tanks snel oprukken vanuit een bij Sedan over de Maas gevormd bruggenhoofd richting kust . Vanuit Noord-België zouden de éénheden van de nevenaantallen moeten oprukken in de richting Antwerpen . Dit moest echter niet te snel gebeuren , want de vijand moest in onzekerheid blijven over de juiste plaats van het zwaartepunt . Als alles volgens plan zou verlopen zouden de geallieerde legers in de tang worden genomen en vernietigd .

Het zal duidelijk zijn dat door deze strategie de strijd om Nederland van minder betekenis was binnen het grote geheel . Voor de aanval op Nederland werd het zwaartepunt bij Brabant gelegd . De doorstoot naar de Grebbelinie vormde de nevenaantallen . Cruciaal was uiteraard de verovering van de Vesting Holland . Om deze Vesting vanuit het Zuiden binnen te dringen , dus vanuit het zwaartepunt ,was het noodzakelijk de bruggen bij Moerdijk , Zwiendrecht en Rotterdam onbeschadigd in handen te krijgen . Deze acties werden toevertrouwd aan het luchtlandingscorps van generaal Student .

Luchtlandingstroepen .

De eerste experimenten met luchtlandingseenheden vonden plaats tijdens het interbellum in de Sovjet Unie . Duitse militairen die op basis van een geheim verdrag hier mochten oefenen met tanks en vliegtuigen , iets wat hen door het verdrag van Versailles niet was toegestaan , namen deze experimenten waar en rapporteerden hierover aan hun superieuren in Berlijn . Bij de landmacht bleek er weinig belangstelling voor deze nieuwigheid te bestaan . Bij de luchtmacht was dit wel het geval .

Göring de opperbevelhebber van de luchtmacht zag hier , als echte nazi , een mogelijkheid zijn eigen koninkrijk binnen de Wehrmacht uit te bouwen .

Op zijn bevel werd het luchtlandingscorps onder generaal Student gevormd . Dit corps bestond uit een Flieger-division en een Luftland-division . De eerstgenoemde éénheid bestond uit parachutisten en de tweede uit gewone infanterie die was getraind in het snel in- en uitstappen van vliegtuigen .

In de meidagen was het corps gereed en volledig inzetbaar . Ook nu toonde de legerleiding zich terughoudend . De generaals vonden dat er nog onvoldoende ervaring met luchtlanding was opgedaan . Zij wilden hun toch al riskante oorlogsplan niet verder compliceren door luchtlandingen . Toch moest er iets met zo'n corps gedaan worden .

Nederland bleek de oplossing . Nederland was immers slechts een zijtoneel , een zijtoneel bovendien waar de gevechtskracht van de tegenstander niet al te hoog werd ingeschat . Hier kon worden geëxperimenteerd met luchtlandingen . Als het mis zou gaan was er nog geen man overboord . De Vesting Holland zou , als het op de lijn Moerdijk /Rotterdam mis zou gaan , immers ook nog via de Grebbelinie kunnen worden ingenomen . Van de landingen bij Den Haag had de legerleiding toch al geen grote verwachtingen . Als het lukte de regering gevangen te nemen was het mooi meegenomen , als het niet lukte had men pech gehad .

De luchtlandingen in Nederland dienden ook nog een ander doel dan het opdoen van de nodige ervaring . Ze waren ook onderdeel van een misleidingsplan . Net als de aanval op het bij Luik gelegen fort EbenEmaël moest het de geallieerden doen geloven dat de hoofdaanval in de omgeving van Luik zou plaats vinden . Deze misleiding is gelukt . Hetzelfde gold overigens voor de landingen op de lijn Moerdijk/Rotterdam . Toch waren de generaals na de succesvolle afloop niet geheel tevreden . Zij realiseerden zich dat er bij voorbeeld bij Dordrecht nogal wat mis was gegaan en dat de parachutisten ook veel geluk hadden gehad . In feite is het luchtlandingscorps nog maar één keer echt in actie geweest . Dit gebeurde een jaar later in het voorjaar van 1941 op Kreta. Ook deze actie was een succes . Kreta werd veroverd op de Engelsen , maar de verliezen waren hoog . Zo hoog dat Hitler de verdere inzet van luchtlandingstroepen verbood . Het corps bleef bestaan , maar diende de oorlog uit als een normaal infanteriecorps . Het bleef echter tot het laatst van de oorlog een geduchte vechtmachine .

Ik dank U voor Uw aandacht .